

УДК 373.5:74

*Галина Кузьменко,
м. Київ*

КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ РІВНІВ СФОРМОВАНOSTІ В УЧНІВ 5 – 7 КЛАСІВ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

У статті уточнюється зміст поняття «ціннісне ставлення», висвітлюються форми прояву та специфіка ціннісного ставлення молодших підлітків до образотворчого мистецтва. У межах цієї проблеми визначаються критерії та показники рівнів сформованості в учнів 5 – 7 класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва.

Ключові слова: *ціннісне ставлення, образотворче мистецтво, молодші підлітки, критерії, показники.*

Для наукового обґрунтування експериментальної роботи, порівняння експериментальних даних, розробки методів і форм виховання, спрямованих на послідовне керівництво складним процесом формування в учнів 5 – 7 класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва, необхідно визначити критерії та

показники рівнів сформованості в молодших підлітків ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва.

Мета статті полягає в уточненні змісту поняття «ціннісне ставлення», висвітленні специфіки ціннісного ставлення молодших підлітків до образотворчого мистецтва, визначенні критеріїв і показників рівнів сформованості в учнів 5 – 7 класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва.

Поняття «ціннісне ставлення» ми розглядаємо як активну форму чуттєво-практичного освоєння дійсності, яка відображає вибіркову життєву позицію, індивідуальний характер діяльності та вчинків особистості (суб'єкта) відносно певних об'єктів – тих чи інших предметів або явищ навколишнього світу. Ціннісне ставлення – це інтегративна якість, яка є невід'ємним компонентом структури особистості. Воно формується у процесі взаємодії емоційно-чуттєвої, когнітивної та діяльнісної сфер психіки людини, визначає характер її діяльності, виявляється в системі сталих взаємозв'язків людини з об'єктами навколишньої дійсності, сприяє творчому її освоєнню.

Ціннісне ставлення до образотворчого мистецтва виникає тоді, коли суб'єкт здатний виділити в мистецтві й у житті естетичні якості, образи, пережити й оцінити їх (виявити їхню естетичну цінність). Ці естетичні переживання й оцінки учня втілюються в його світогляді, переконаннях, свідомості, рефлексії. Формами прояву ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва є: естетичні почуття, оцінні судження, художньо-практична діяльність, естетичні вчинки.

Специфіка ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва визначається такими компонентами особистісного розвитку молодшого підлітка: визнання цінності (значущості) творів образотворчого мистецтва для духовного життя; розвиненість естетичних почуттів, переживань, емоцій, ідеалів, смаків; здатність інтерпретувати й оцінювати твори образотворчого мистецтва; наявність пізнавального інтересу до образотворчого мистецтва, прагнення до нових знань у галузі художньої творчості; потреба у створенні нових художніх образів, власній художньо-практичній діяльності; активна позиція щодо охорони та збереження пам'яток мистецької спадщини.

Ціннісне ставлення до образотворчого мистецтва формується завдяки усвідомленню людиною значення образотворчого мистецтва в задоволенні особистих і суспільних інтересів і потреб.

На підставі теоретичного аналізу сутності поняття «ціннісне ставлення», його складових компонентів, урахування особливостей психологічного розвитку молодших підлітків нами розроблено критерії та визначено показники рівнів сформованості в учнів 5–7 класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва.

Під критерієм сформованості в учнів 5–7 класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва ми розуміємо сукупність ознак, що дають підстави зробити висновок про ступінь відповідності особистісних якостей суб'єктів навчально-виховного процесу, їх діяльності та вчинків вимогам організації навчально-виховного процесу на уроках образотворчого мистецтва та в позаурочний час у ЗНЗ і спрогнозувати рівень його ефективності.

Рівні сформованості в учнів 5–7 класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва пропонуємо визначити за такими критеріями: мотиваційно-емоційний, когнітивний, діяльнісно-вчинковий.

Мотиваційно-емоційний критерій нами розглядається як мірило розвиненості емоційно-чуттєвої сфери індивіда, його спроможності до естетичного сприймання образотворчого мистецтва і дійсності; система інтересів, потреб особистості в галузі образотворчого мистецтва, які регулюють її поведінку, спонукають до художньо-практичної діяльності, висловлювання естетичних суджень, здійснення естетичних вчинків, стимулюють зацікавленість і бажання до художньо-творчого самовираження.

У психологічній літературі сприймання визначається як чуттєве осягнення предметів та явищ дійсності в сукупності притаманних їм властивостей та особливостей при безпосередній їх дії на органи чуття людини [1, с. 607].

Проблемі художнього сприймання творів образотворчого мистецтва у психолого-педагогічній літературі присвячено праці А. Бакушинського, М. Волкова, І. Глінської, В. Кузіна, Г. Лабунської, М. Ростовцева, С. Рубінштейна, Б. Юсова та ін. У дослідженнях цих учених наголошено на проблемах художнього сприймання мистецьких творів, що передбачає емоційно-вольові та розумові процеси. Виникаючи на основі відчуттів, які є

чуттєвим джерелом сприймання, сприймання не є їх механічним процесом, а, по-перше, характеризує сам процес формування образу предмета; по-друге, є результатом цього процесу – цілісним, багатоаспектним чуттєвим образом дійсності. Відтак сприймання залежить не тільки від об'єкта, але й від суб'єкта. Окрім безпосередньо-буттєвого цілісного охоплення предмета пізнання, зокрема, художнього твору, у сприймання включається процес його усвідомлення як перехід до мисленневих форм осягнення дійсності. На відміну від пасивного споглядання, емоційно-чуттєве сприймання творів образотворчого мистецтва ми розуміємо як здатність глядача, зокрема, молодшого підлітка, до активного спілкування з твором, що передбачає цілісне, глибоке й повне осмислення творчого задуму, почуттів митця, здатність до естетичного переживання змісту й образної мови твору, до інтерпретації.

Для того, щоб підліток був здатний правильно зрозуміти й дати естетичну оцінку художньому твору, він, опираючись на попередній досвід і споріднені уявлення від минулих вражень, має глибоко відчувти, співпережити те, що прагнув висловити й передати художник. У сприйманні завжди виявляються потреби, інтереси, уявлення, пристрасті та уподобання, ціннісні установки конкретного індивіда, а також його попередній особистий життєвий досвід (аперцепція).

Сприйняття відіграє значну роль у процесі пізнання світу. Будучи осмисленим, сприйняття є чуттєвим підґрунтям для абстрактно-логічного мислення, формування понять, одним із основних факторів, що дозволяє керувати процесами впливу образотворчого мистецтва на особистість підлітка, сприяє розвитку пізнавального інтересу до художніх творів, регулюванню поведінки, стимулює зацікавленість, потребу в художньо-творчому самовираженні, здійсненні естетичних вчинків.

Ціннісне ставлення до образотворчого мистецтва зумовлює інтерес, який визначається як емоційний вияв пізнавальних потреб особистості; спрямованість людини на певний об'єкт чи певну діяльність, зумовлену позитивним, зацікавленим ставленням до чогось, когось. Інтерес як провідна спонукальна сила діяльності виникає тоді, коли його об'єкт (у нашому дослідженні – образотворче мистецтво) викликає в суб'єкта (молодшого

підлітка) емоційний відгук і виражає об'єктивно реальне ставлення носія інтересу до об'єкту. Інтерес визначає загальну спрямованість діяльності їх носія, у даному випадку – спілкуванні, пізнавальній, художньо-практичній та інших видів діяльності молодшого підлітка у сфері образотворчого мистецтва.

Співвідношення емоційного та раціонального компонентів інтересу дає можливість виділити безпосередні та опосередковані інтереси. Безпосередні інтереси зумовлює емоційна привабливість об'єкта пізнання. В нашому дослідженні це може бути інтерес учнів до пізнання певної художньої техніки, виду чи жанру образотворчого мистецтва, творчості художника тощо. Підлітки, мотивом діяльності яких є безпосередній інтерес, дістають задоволення від самого процесу пізнання образотворчого мистецтва під час розв'язання різноманітних дидактичних завдань, кросвордів і головоломок на мистецтвознавчу тематику, міжособистісного спілкування в галузі образотворчого мистецтва, участі в позашкільних мистецьких заходах, пошуків нової інформації про образотворче мистецтво та мистецькі явища. Опосередкований інтерес (в ньому переважає компонент розуму) виникає до результату діяльності.

Розрізняють також інтереси за змістом, глибиною, за стійкістю та дієвістю. Роль інтересів полягає в тому, що вони є спонукальним механізмом пізнання образотворчого мистецтва і стимулюють підлітка шукати шляхи й засоби задоволення своїх бажань у цій галузі.

Потребу у творчому самовираженні та естетизації навколишнього середовища ми визначаємо як один із показників мотиваційно-емоційного критерію. У психологічній літературі потреба визначається як необхідність у кому-, чому-небудь, що вимагає задоволення; динамічне утворення, яке організує і спрямовує пізнавальні процеси, уяву і поведінку індивіда [2, с. 336]. Потреби відображають практичний зв'язок людини зі світом і мають подвійну природу, що виражається в залежності індивіда від предмета, у якому він відчуває потребу, і в прагненні до нього. Тому потреби є джерелом різних форм активності людини і виступають як внутрішні спонукальні мотиви її конкретної діяльності, провідні рушійні сили розвитку. Характер потреб зумовлює змістову наповненість, значущість діяльності особисто-

сті. Серед різних видів потреб (матеріальні, духовні, фізіологічні, соціальні) у нашому дослідженні ми виділяємо естетичну потребу, яка визначається як необхідність у спілкуванні з естетично цінними предметами та явищами, здатна викликати відповідні (естетичні) переживання [4, с. 43].

Як специфічне духовне явище естетична потреба сприяє розкриттю творчих сил людини в усіх сферах її життя і задовольняється через споглядання краси у природі та мистецтві, художню діяльність (створення прекрасного), у процесі якої створюються естетично необхідні для людини предмети, виявлення себе в творчості як цілісної особистості. В молодшого підлітка естетична потреба може задовольнятися в художньо-творчому самовираженні (в малюванні, ліпленні, рисунку, аплікації, конструюванні, виготовленні сувенірів, створенні ескізів костюмів до театралізованих шкільних вистав тощо), естетизації навколишнього середовища (прикрашанні класної кімнати до свята, оформленні шкільних тематичних художніх виставок тощо). В результаті зовнішніх виховних впливів, самовиховання, художньо-творчої практики зміст естетичних потреб підлітка змінюється та збагачується, що призводить до народження та формування нових потреб особистості.

Отже, мотиваційно-емоційний критерій визначають такі показники:

- 1) емоційно-чуттєве сприймання творів образотворчого мистецтва;
- 2) пізнавальний інтерес до образотворчого мистецтва;
- 3) потреба у творчому самовираженні, естетизації навколишнього середовища.

Наступним критерієм сформованості в учнів 5–7 класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва є *когнітивний*, який свідчить про наявність у підлітка художньої ерудиції, на основі якої він здатний надати перевагу у своєму житті певному виду образотворчого мистецтва, жанру або техніці, ступінь виявлення ініціативи й активності у процесі пізнання образотворчого мистецтва і мистецьких явищ; усвідомлення підлітком практичної значущості пізнання образотворчого мистецтва у своєму житті як засобу взаємозв'язку між людьми усього світу;

характеризує рівень самостійності в пошуках джерел інформації в галузі образотворчого мистецтва.

Пізнання у психолого-педагогічній літературі визначається як осягнення чого-небудь, набуття знань про що-небудь; осягнення закономірностей певних явищ, процесів; процес цілеспрямованого активного відображення об'єктивної реальності у свідомості людини, зумовлений суспільно-історичною практикою людства [2, с. 328]. Предмети зовнішнього світу стають об'єктами пізнання тоді, коли вони стають часткою людської діяльності, піддаються активному впливу з боку людини, завдяки чому виявляються та розкриваються їх властивості. Пізнавальна діяльність людини ґрунтується на її предметно-чуттєвій, матеріальній, практичній діяльності. Тому в пізнанні можна виокремити елементи, характерні для будь-якого виду діяльності, зокрема, потребу, мотив, мету, засоби, результат.

Результатом пізнавальної діяльності учня є нові знання (у даному випадку – в галузі образотворчого мистецтва). Процес пізнання відбувається за такою схемою: спостереження об'єкта пізнання – осмислення істотних властивостей, особливостей, зв'язків цього об'єкта – застосування або перевірка здобутих у процесі пізнання знань на практиці чи в навчанні. Людині, яка прагне до пізнання невідомого в мистецтві, властиве художнє пізнання. Художнє пізнання в молодшого підлітка може виявлятися в потребі пізнати внутрішній світ людини, що зображена на картині, відкрити для себе непомічену раніше красу природи, дізнатися про події давно минулих часів, втілені в образах історичного живопису. У процесі особистісного розвитку й набуття духовного досвіду в уже знайомому художньому творі підліток може відкрити для себе щось нове, що свідчить про перманентний характер процесу художнього пізнання.

Поняття «активність» у психологічній літературі трактується як енергійність, джерелом якої є потреби; прагнення до діяльності. Провідною властивістю активності є належність її людині – суб'єкту, поза яким вона не може існувати. Активність визначає діяльність, надає їй особистісної значущості, є рушійною силою, джерелом пробудження в людині її потенціалів. Активність суб'єкта (підлітка) до пізнання образотворчого мистецтва виникає тоді, коли він усвідомлює, що необхідні знання він одержить

завдяки своїй діяльності. Для досягнення своєї мети (пізнання образотворчого мистецтва) за допомогою активності підліток мобілізує свої здібності, переборює інерцію, пасивність, розраховує свої сили, час і можливості.

Одним із важливих показників когнітивного критерію ми визначаємо самостійність підлітків у пошуках джерел інформації про образотворче мистецтво. Є. Удіна визначає самостійність як «одну з провідних якостей особистості, яка виражається в умінні поставити певну мету, наполегливо домагатися її виконання власними силами, відповідально ставитися до своєї діяльності, діяти при цьому свідомо та ініціативно не тільки в знайомій ситуації, але й у нових умовах, які вимагають прийняття нестандартних рішень» [7, с. 34]. В якості першопричини прояву та розвитку самостійності науковець виділяє потреби дитини, які реалізуються в діяльності, а безпосередньою її спонукою є інтерес [7, с. 35].

З позиції прийняття самостійності як способу діяльності ми розглядаємо самостійність підлітків у пошуках джерел інформації про образотворче мистецтво як специфічний, вільний за вибором, внутрішньо мотивований вид позаурочної навчальної діяльності, пов'язаний із усвідомленням практичної значущості пізнання образотворчого мистецтва у своєму житті. Як одна з провідних якісних характеристик молодших підлітків самостійність є «вищою» формою навчальної діяльності, формою самоосвіти, завдяки якій вони поглиблюють, розширюють та вдосконалюють вже набуті знання й засвоюють нові. Ми погоджуємося з І. Зимньою в тому, що саме в самостійній діяльності більш за все можуть виявлятися такі особистісні якості школяра, як цілеспрямованість, самоорганізованість, самосвідомість, самоконтроль тощо [3, с. 249]. Самостійність підлітка в пошуках додаткових джерел інформації про образотворче мистецтво та мистецькі явища може виявлятися в його здатності висувати перед собою нові пізнавальні задачі, виявляти ініціативу, активність, наполегливість, в уміннях розподіляти час, діяти послідовно й незалежно (без допомоги ззовні), контролювати й оцінювати свою діяльність, передбачати результати своїх дій.

Отже, показниками когнітивного критерію є:

1) виявлення активності у процесі пізнання образотворчого мистецтва;

2) усвідомлення практичної значущості пізнання образотворчого мистецтва у своєму житті;

3) самостійність у пошуках додаткових джерел інформації про образотворче мистецтво.

Діяльнісно-вчинковий критерій ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва стосується процесу художньо-продуктивної діяльності особистості як його змістовної основи, провідного механізму формування емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього світу й надає можливості для її самореалізації та самоствердження [5, с. 34]. Цей критерій визначає здатність підлітків до художнього самовираження у практичній діяльності, застосування набутих умінь для естетизації навколишнього середовища; наявність ініціативи у збереженні пам'яток мистецької спадщини, готовності до усвідомленого естетичного вчинку, участі в соціокультурній діяльності; характеризує вміння висловлювати естетичні судження, вести дискусію, інтерпретувати й давати естетичну оцінку творам образотворчого мистецтва та мистецьким явищам навколишнього життя. Критерій спрямований на оцінку рівня сформованості культури міжособистісного спілкування учнів, вивчення кола їх інтересів, аналіз процесу спілкування як діяльності, на здійснення якої потрібні художні знання, володіння відповідним понятійним апаратом.

Важливе місце серед різних видів діяльності підлітка посідає художньо-творча діяльність, яку ми розуміємо як специфічно людську, регульовану свідомістю активність, що зумовлена естетичними потребами особистості та спрямована на пізнання й перетворення навколишнього світу за законами краси.

Художньо-творча діяльність відбувається заради естетичної насолоди під контролем естетичної потреби. Вона завжди спрямована на створення нового, яке суттєво відрізняється від уже відомого, або є таким, якого ще не існувало взагалі [6, с. 32]. У художньо-творчій діяльності підліток виражає індивідуальні особливості, власне ставлення до навколишнього світу, до себе та соціальної дійсності в посиленій для себе художній формі, яка сполучається з самовираженням. Художнє самовираження ми розуміємо як свідоме відображення навколишньої дійсності в чуттєво-конкретних візуальних художніх образах, втілених у малюнках, ліпленні, аплікації, конструюванні. Таке відображення

ґрунтується на роботі уяви. Результатом художнього самовираження підлітка є художній твір, виконаний на основі його спостережень під впливом особистісного враження чи задуму власними силами (самостійно або під керівництвом учителя), спираючись на знання, набуті уміння та навички. Це може бути красива скульптурна або живописна композиція, виразна витинанка чи ілюстрація, привабливий виріб прикладної графіки тощо. Самостійно виконані підлітком твори як продукти художнього самовираження цілісно розкривають його особистість, відповідають віковим та індивідуальним особливостям його почуттів, розуму, волі, фізичних можливостей, фіксують у собі всі складові естетичного ставлення до світу.

Художнє самовираження пов'язане з творчою свободою, активністю особистості, її життєвою позицією, характеризується оригінальністю мислення, винахідливістю рішень, розвиненістю естетичного смаку, почуттям міри автора у висвітленні теми, тим, як він ставиться до результатів своєї роботи. Відтак художнє самовираження є незамінним, цілком достовірним показником діяльнісно-вчинкового критерію.

Спроможність підлітка усвідомлювати необхідність збереження мистецьких пам'яток, виявляти готовність до естетичного вчинку ми визначаємо ще одним показником діяльнісно-вчинкового критерію.

Поняття «естетичний вчинок» варто розглядати як свідому дію, що оцінюється як акт естетичного самовизначення людини, у якому вона утверджує себе як особистість – у своєму ціннісному ставленні до предметів і явищ навколишньої дійсності. Вчинок доцільно розглядати як єдність ситуації, волі (мотивів) та ідеалу. Як елемент поведінки естетичний вчинок підпорядкований мотивам і меті естетичної діяльності людини. В ньому проявляється особистість – розкривається індивідуальна сутність особи, її естетичні потреби, смак, ідеал, ціннісне ставлення до оточуючої дійсності, характер, темперамент. Здійснюючи вчинок, людина виявляє певну моральну активність. Разом із цим, моральна цінність вчинку водночас має естетичний сенс, адже добрий вчинок є завжди красивим. Дитина малює вітальну листівку як подарунок для мами або створює корисну в побуті річ – цей вчинок ми розцінюємо не тільки як моральний,

але й як естетичний: корисна річ, щоб бути зручною і приносити насолоду, має бути й красивою. Тому естетичний вчинок як універсальний засіб самовиявлення, самоствердження людини в суспільстві в його повноцінному вираженні буде водночас і акцією духовного розвитку індивіда, і творінням естетичних цінностей.

Ціннісне ставлення підлітка до образотворчого мистецтва може виявлятися також у процесі міжособистісного спілкування, зокрема, у його вмінні застосовувати художні знання у ході дискусії, висловлювання естетичних суджень, пояснення, інтерпретації та оцінювання художніх творів.

Естетичне судження (оцінка) – сформульована, доведена, обґрунтована емоційна оцінка будь-яких явищ із позиції краси та гармонії [4, с. 43]. Естетичне судження (оцінка) означає те, що доступне безпосередньо чуттєвому сприйняттю та переживанню. Рівень усвідомлення естетичної оцінки буває різний:

1) низький – лише загальне визначення ставлення без умінь обґрунтувати, чому саме так оцінено: «Ця скульптура мені подобається, гарно!»;

2) високий – судження розгорнуті, у яких людина показує, що сприйняла, виділила, і як оцінює, за допомогою яких критеріїв та асоціацій: «Скульптура гарна. Скульптор зобразив людину у стані надзвичайного напруження. Твір нерухомий, але водночас у цій постаті ми відчуваємо динамізм, неймовірно стрімкий рух, напруження атлета, який нахилився й розмахнувся перед кидком».

Критеріями довершеності естетичних суджень у підлітка ми вважаємо глибину, зв'язність, обґрунтованість, цільність, повноту, художність.

Отже, показниками діяльнісно-вчинкового критерію виступають:

1) здатність до художнього самовираження в образотворчій діяльності, участь у естетизації навколишнього середовища;

2) виявлення готовності до естетичного вчинку, усвідомлення необхідності збереження мистецьких пам'яток;

3) застосування художніх знань у процесі міжособистісного спілкування.

Отже, стан навчання та виховання учнів основної школи в сучасних ЗНЗ засвідчує, що проблема виховання в учнів 5–7 класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва набуває своєї значущості та актуальності. Змістове наповнення мотиваційно-емоційного, когнітивного та діяльнісно-вчинкового критеріїв сформованості в учнів 5–7 класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва зумовлено сутнісними рисами образотворчого мистецтва, особливостями моральних, естетичних, інтелектуальних можливостей учнів молодшого підліткового віку.

Запропоновані критерії та відповідні показники дозволяють діагностувати та охарактеризувати якісні ознаки – рівні сформованості в учнів 5–7 класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва.

Перспективи подальшого дослідження полягають у вивченні взаємозв'язку навчальної та виховної роботи в ЗНЗ у процесі виховання в учнів 5–7 класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва.

Список використаної літератури

1. Андрос Є. Сприймання / Є. Андрос // Філософський енциклопедичний словник / редкол.: В. І. Шинкарук (гол. ред.), Є. К. Бистрицький, М. О. Булатов та ін.; наук. ред. Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук / Є. Андрос. – К. : Абрис, (НАН України; Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди), 2002. – 607 с.
2. Головин С. Ю. Словарь практического психолога / С. Ю. Головин. – Минск : Харвест, 1998. – 409 с.
3. Зимняя И. А. Педагогическая психология : учеб. для вузов. – изд. 2-е, доп., испр. и перераб. / И. А. Зимняя. – М.: Изд. корпорация «Логос», 2000. – 384 с.
4. Коджаспирова Г. М. Словарь по педагогике (междисциплинарный): для учащихся, студентов, аспирантов, учителей и преподавателей вузов / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – М. : ИКЦ «МарТ», Ростов н/Д : Изд. центр «МарТ», 2005. – 448 с.
5. Лыкова И. А. Стратегия формирования эстетического отношения к миру в изобразительной деятельности дошкольников : автореф. дис. ... доктора пед. наук: 13.00.02. – теория и методика обучения и воспитания (художественное воспитание в дошкольных учреждениях, общеобразовательной и высшей школе) / И. А. Лыкова. – М., 2009. – 52 с.
6. Лозниця В. С. Психологія і педагогіка: основні положення : навч. посіб. [для самостійного вивчення дисципліни] / В. С. Лозниця. – К. : «ЕксОб», 2000. – 304 с.
7. Удіна О. М. Виховання самостійності дошкільнят в образотворчій діяльності (на матеріалі аплікації) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 – дошкільня педагогіка / Олена Миколаївна Удіна; Інститут проблем виховання АПН України. – К., 2008. – 213 с.

Галина Кузьменко

КРИТЕРИИ И ПОКАЗАТЕЛИ УРОВНЕЙ СФОРМИРОВАННОСТИ У УЧАЩИХСЯ 5 – 7 КЛАССОВ ЦЕННОСТНОГО ОТНОШЕНИЯ К ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ ИСКУССТВУ

В статье уточняется сущность понятия «ценностное отношение», раскрываются формы проявления и специфика ценностного отношения младших подростков к изобразительному искусству. В рамках этой проблемы определяются критерии и показатели уровней сформированности у учащихся 5 – 7 классов ценностного отношения к изобразительному искусству, а именно:

1) мотивационно-эмоциональный критерий (показатели – эмоционально-чувственное восприятие произведений изобразительного искусства; познавательный интерес к изобразительному искусству; потребность в творческом самовыражении, эстетизации окружающей среды);

2) когнитивный критерий (показатели – проявление активности в процессе познания изобразительного искусства; осознание практической значимости познания изобразительного искусства в своей жизни; самостоятельность в поисках дополнительных источников информации об изобразительном искусстве);

3) деятельностно-поступочный (показатели – способность к художественному самовыражению в изобразительной деятельности, участие в эстетизации окружающей среды; проявление готовности к эстетическому поступку, осознание необходимости сохранения памятников искусства; применение художественных знаний в процессе межличностного общения).

Ключевые слова: *ценностное отношение, изобразительное искусство, младшие подростки, критерии, показатели.*

Galyna Kuzmenko

CRITERIA AND PROPERTIES OF THE LEVELS OF DEVELOPMENT OF ATTITUDE TO VALUES TO FINE ARTS OF PUPILS OF 5 – 7 YEARS OF STUDY

The article specifies the content of the concept «attitude to values» and highlights forms of manifest valued attitude of young people to fine arts. Criteria and results of readiness are determined for pupils of 5 – 7 years of study. The levels of formation of valued attitude of young pupils are offered to determine by the following criteria: motivational and emotional, cognitive, activity and concessions.

The author considers the motivational and emotional criteria like measurement of development of emotional and sensual sphere of individual, his tendency towards antithetical perception of fine arts and reality; its a system of interests, demands of individual in a sphere of fine arts, that regulates it's behavior, call to artistic and practical activity, expression of aesthetic judgments, implementation of aesthetic actions, incentive of interest and desire for artistic expression. The motivational and emotional criteria are determined by the following properties: emotional and perceptual and sensitive perception of pieces of fine arts; cognitive interest of fine arts; demand in creative self-expression, aesthetic of environment.

The cognitive criterion indicates that pupils have artistic background based on which they can choose a certain type of fine arts, genre or technique, level of initiative and activity in a process of cognition of fine arts and artistic phenomenon; their awareness of practical importance of studying fine arts, as a way of communication

between people all over the world; characterizes a level of independence in searching of sources in a sphere of fine arts. The cognitive criterion is determined by the following properties: demonstration of activity in a process of studying of fine arts; awareness of practical significance of studying fine arts; independence in searching additional sources of information on fine arts;

The activity and concessions criteria of structure of «attitude of values» to fine arts concern the process of art and productive activity of individual like his meaningful basis, leading mechanism in forming emotional valued attitude towards the world and gives an opportunity for its self-realization and self-affirmation. This criterion determines the ability of pupils for artistic self-expression in practical activity, application of acquired skills for aesthetic to create and appreciate a beauty of the environment; shows the available initiative to preserve monuments of art heritage, readiness to conscious aesthetic activity; determines the ability to express aesthetic judgments, expound and give aesthetic evaluation of pieces of fine arts. The activity and concessions criteria are determined by the following properties: the ability for artistic self-expression in artistic activity, participation in creation and appreciation of a beauty of the environment; showing a readiness to aesthetic step; realizing of necessity to preserve monuments of art heritage; application of artistic knowledge in a process of interpersonal communication.

Keywords: *attitude to values, fine arts, young teenagers, criteria, properties.*

Одержано 30.11.2014 р.
